

گسترده‌گی آفت‌های اعتیاد در جامعه

مهرزاد شفیق پور

تأثیر

ناخوشایندی

که اعتیاد بر افراد

غیر معتاد جامعه می‌گذارد

قابل توجه است. کافی است تصور

کنیم چهار میلیون معتاد ایرانی

چه حجم وسیعی از خانواده‌های

ایرانی را با پدیده اعتیاد درگیر

می‌کنند. بدینسان آنچه‌ان کیفیت

بفرنجی می‌تواند ایجاد شود که

حتی درک پیچیدگی حاکم بر

آن به سهولت میسر نباشد، چه رسد

صورت دادن اقدامی درخور،

در قبال آن و به منظور

مهار آن.

اقتضای کم و بیش آلوده ساخته است و به شدت در حال قربانی گرفتن است.

بنابراین پدیده اعتیاد یک مسئله اساسی جامعه امروز ایران می‌باشد که اثرات سوء آن در حوزه‌های مختلف اجتماعی،

امروزه اعتیاد از مهمترین معضلات اجتماعی جامعه ایران شناخته می‌شود که دارای ابعاد منفی در حوزه فردی و عمومی جامعه است که قصد ما در این نوشتار بررسی برخی معضلات منفی این پدیده در سطح جامعه می‌باشد.

اعتیاد به معنی اعم و وسیع کلمه به معنی خو گرفتن به چیزی تعبیر شده است. اما اعتیاد به معنای اخص کلمه که در مورد افراد معتاد به مواد مخدر به کار می‌رود، عبارت است از: «تعلق یا تمایل غیرطبیعی و مداوم که شخص نسبت به یک ماده مخدر پیدا می‌کند.»

اگر چه تعاریف اعتیاد متفاوت و نظریه‌ها گوناگون است ولی سرانجام از طرف سازمان بهداشت جهانی خصوصیتی به این شرح برای اعتیاد تعیین و مورد قبول صاحب نظران فعال در این زمینه واقع شد:

۱- نیاز به یک ماده شیمیایی که عدم مصرف آن حالت خاصی را به وجود می‌آورد که برای معتادین غیر قابل تحمل است.

۲- تمایل به افزایش

میزان مصرف برای کسب لذت و آرامشی بیشتر به گونه‌ای که مقدار مصرف به تدریج بالا رود.

۳- اتکاء جسمی و روحی به دارو.

۴- احساس خوشی که بعد از استعمال مواد مخدر به معتاد دست می‌دهد. (رهبری حق، ۱۳۷۴: ۳-۵)

اعتیاد به مواد مخدر یکی از آسیب‌های نظام اجتماعی ایران است که در چند سال اخیر به شدت رو به فزونی نهاده و به گروه و دسته خاصی از اجتماع مربوط نمی‌شود بلکه جنبه عمومی دارد و تمام

فرهنگی و اقتصادی به وضوح قابل مشاهده است که در ادامه این مبحث به برخی از ابعاد منفی این مسئله می‌پردازیم.

۱- رواج بیمارهای مسری از قبیل ایدز، هپاتیت و ...

مصرف نادرست مواد مخدر توسط معتادان و عدم رعایت مسائل بهداشتی منشأ بروز انواع بیماری‌های مسری از قبیل ایدز، هپاتیت و... در بین آنان، اعضای خانواده شان و بلکه در کل جامعه گردیده و موجب به خطر انداختن سلامت افراد جامعه می‌شود.

۲- ضعیف وجدان شخص و مستعد ساختن شخص برای انجام رفتارهای ضد اجتماعی و غیر اخلاقی.

اعتیاد با اثرات خود، وجدان را تضعیف کرده و شخص را برای انجام رفتارهای ضد اجتماعی و غیر اخلاقی مستعد می‌سازد. معتادینی که در فقر اقتصادی به سر می‌برند برای فراهم ساختن هزینه سنگین مواد مخدر از هیچ‌گونه عملی روی گردان نیستند. لذا دست به خلافکاری

زده و مرتکب بزهکاری می‌شوند.

این گونه معتادین برای تهیه مواد مخدر و عواملی دیگر به مرور زمان در برابر موازین جاری اجتماع، دست به هنجار شکنی و بی‌مسئولیتی زده و به آشفتگی و بی‌سازمانی جامعه دامن می‌زنند. در نهایت سربار جامعه شده و زندگی آنان به فرم انگلی تغییر خواهد یافت. (همان: ۴)

۳- تأثیرات ناخوشایند بر افراد غیر معتاد جامعه و گسترده‌گی آفات‌های

این پدیده در جامعه.

تأثیر ناخوشایندی که اعتیاد بر افراد غیر معتاد جامعه می‌گذارد، قابل

توجه است. کافی است تصور کنیم، چهار میلیون معتاد ایرانی چه حجم وسیعی از خانواده های ایرانی را با پدیده اعتیاد درگیر می کنند. بدینسان آنچه کیفیت بغرنجی می تواند ایجاد شود که حتی درک پیچیدگی حاکم بر آن به سهولت میسر نباشد، چه رسد صورت دادن اقدامی درخور، در قبال آن و به منظور مهار آن.

از طرفی آفات و آسیب ها و جرائم و انواع مسائلی که به نحوی به اعتیاد مربوط می-شوند، بسیار متنوع هستند.

کافی است به اقتصاد اعتیاد توجه کنیم تا حجم هنگفتی از سرمایه اقتصادی که به طرق غیرقانونی و قانونی در این حوزه مبادله می شود را دریابیم. از نیروها و واحدهایی که مستقلاً به کار مبارزه با قاچاقچیان مشغول هستند تا کلینیک های مخصوص ترک اعتیاد و انواع مراکز مشاوره ای فعال در این عرصه نشانگر بخشی از ابعاد فاجعه است. (زمردی، ۱۳۸۶: ۳۵)

۴- تأثیرات منفی اعتیاد والدین بر فرزندان. نتایج یک تحقیق در شهر تهران نشان می دهد: اعتیاد پدر خانواده تأثیرات بسیار سویی در خانواده به جا گذاشته که می توان به مواردی هم چون مختل شدن وضعیت اقتصادی خانوار، اختلال در نقش جامعه پذیری فرزندان، برهم خوردن روابط اجتماعی بین اعضای خانواده، کاهش میزان احترام به والدین از سوی فرزندان و در نتیجه کاهش تبعیت فرزندان از والدین و ... اشاره نمود. (ستاد مبارزه با مواد مخدر ریاست جمهوری، ۱۳۷۶: ۲۰)

۵- فروپاشی نظام خانواده. به طور طبیعی اعتیاد تبعات منفی در نظام خانواده دارد. کم کاری و ناتوانی در انجام کارهای روزمره، ضعف جنسی، ایجاد برخی محیط های غیرمعارف و زنده، از هم پاشیدگی خانواده ها و مشکلات اجتماعی ناشی از آن همچون ناموس فروشی برای تهیه مواد مخدر از آثار مستقیم اعتیاد است. (آغاجری و دیگران، ۱۳۹۱: ۳۰)

۶- اقتصاد مخرب مواد مخدر، انباشت درآمدهای نامشروع و خسارات سنگین این پدیده بر اقتصاد کشور.

- معتادان ایرانی سالانه ۲ تریلیون و ۶۸۷ میلیارد و ۹۹۰ میلیون و ۹۲۲ هزار تومان معادل ۳ میلیارد دلار یعنی ۱۵ درصد از درآمد نفتی کشور را در شرایط عادی

صرف مواد مخدر می کنند و قاچاقچیان مواد مخدر نمی توانند از سود ۶۰۰ میلیارد تومانی این تجارت چشم پوشند. (محمدی اصل، ۱۳۸۸: ۴۶)

- برای جبران اقتصاد مخرب مواد مخدر و درآمدهای نامشروع آن، مردم ایران سالانه ۲ هزار و ۱۰۰ میلیارد تومان از جیب خود متحمل خسارت می شوند. (همان)

- افزایش روز افزون سوداگری در کشور در پی افزایش بی رویه معتادین و فروش مواد مخدر در کشور و به فکر افتادن خیلی از افراد برای کسب درآمدهای هنگفت نامشروع از طریق فروش مواد مخدر.

۷- نقش موادمخدر و اعتیاد در افزایش مجرمین و زندانیان کشور.

جرائم ۴۸ درصد زندانیان در ایران مربوط به مواد مخدر است و ۷۰ درصد زندانیان کشور در زندان جویای مواد مخدر هستند. در حالی که ۳۰ درصد زندانیان کشور که حدود ۴۰ هزار نفر هستند فقط جرمشان استعمال مواد مخدر است و نگهداری هر یک از زندانیان بار مالی حدود ۲۰۰ هزار تومان در ماه برای دولت دارد. (همان: ۴۷)

۸- خشونت جنسی علیه زنان معتاد. ۹۰ درصد معتادان زن حداقل یک بار مورد سوء استفاده و خشونت جنسی همسر و یا تجاوز غیر همسر قرار می گیرند. (همان)

۹- افزایش اعتیاد در بین زنان متأهل به علت معتاد بودن همسرشان.

یکی از عوامل مهم اعتیاد زنان متأهل، همسران معتاد آنان هستند. عامل اعتیاد

۵۶ درصد از جمعیت ۲۰۰ هزار نفری زنان معتاد کشور، همسران معتاد هستند. (همان) ۱۰- کاهش سن مصرف کنندگان و زنانه تر شدن مواد مخدر در ایران.

کافی است به اقتصاد اعتیاد توجه کنیم تا حجم هنگفتی از سرمایه اقتصادی که به طرق غیرقانونی و قانونی در این حوزه مبادله می شود را دریابیم. از نیروها و واحدهایی که مستقلاً به کار مبارزه با قاچاقچیان مشغول هستند تا کلینیک های مخصوص ترک اعتیاد و انواع مراکز مشاوره ای فعال در این عرصه نشانگر بخشی از ابعاد فاجعه است.

۱۱- امکان از دست رفتن موقعیت شغلی افراد در معرض اعتیاد.

۱۲- سلب حقوق اجتماعی از افراد معتاد و آسیب پذیری بیشتر.

۱۳- تنوع و گستردگی آسیب های اجتماعی مرتبط با اعتیاد.

۱۴- نگرش منفی و اعتماد کم مردم به افراد بهبود یافته از اعتیاد و دوری جستن از آنان.

اعتیاد پدر خانواده، اثرات بسیار سویی در خانواده به جا می گذارد که می توان به مواردی هم چون مختل شدن وضعیت اقتصادی خانوار، اختلال در نقش جامعه پذیری فرزندان، برهم خوردن روابط اجتماعی بین اعضای خانواده، کاهش میزان احترام به والدین از سوی فرزندان، و نیز در نتیجه کاهش تبعیت فرزندان از والدین اشاره نمود.

منابع:

۱. رهبری حق، زیبا، نقد و بررسی اعتیاد نوجوانان، مجله اصلاح و تربیت، دوره قدیم، تیر ۱۳۷۴، شماره ۶.
۲. همان.
۳. زمردی، محمدرضا، گذری بر ابعاد اجتماعی اعتیاد، مجله گزارش، شهریور ۱۳۸۶، شماره ۱۹۰.
۴. ستاد مبارزه با مواد مخدر ریاست جمهوری، رویکرد مددکاری اجتماعی در زمینه اثرات اعتیاد بر نظام خانواده، مجله اصلاح و تربیت، دوره قدیم، اسفند ۱۳۷۶، شماره ۳۸.
۵. آغاجری، سیدهاشم، مهدی دهقان حسام پور و کامران حمائی، علل رواج اعتیاد در جامعه عصر قاجار و آثار اجتماعی، مجله مطالعات تاریخ اسلام، بهار ۱۳۹۱، شماره ۱۲.
۶. محمدی اصل، عباس، مسئله اجتماعی اعتیاد (سواد ریاضی مورد نیاز برای فهم اعتیاد)، مجله گزارش، تیرماه ۱۳۸۸، شماره ۲۰۹.
۷. همان.
۸. همان.
۹. همان.
۱۰. همان.